

ГИМНАЗИЈА
РАЗРЕД: ДРУГИ
СМЈЕР: ДРУШТВЕНО- ЈЕЗИЧКИ
НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА

Годишњи број часова: 72

Седмични број часова: 2

СВРХА НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

- Усвајање дубоког знања о свијету које ће ученицима омогућити да критички размишљају и да развију своје интелектуалне и друге потенцијале;
- Стицање цјеловитог и функционалног знање о Земљи као јединственом и сложенем систему у којем су природне и друштвене појаве међусобно повезане и условљене;
- Стварање глобалне слике свијета, односно осјећаја за „глобално“ и успостављање релација са осјећајем за „националн” и „локално“;
- Упознавање са разноликошћу свијета и са различитим друштвеним, економским и еколошким проблемима у свијету и активно учествовање у дебатама о важним проблемима у свијету;
- Развој географског мишљења које омогућава да се географске појаве и процеси објасне у свој својој комплексности и цјеловитости и да се предвиди њихов ток у будућности;
- Примјена географског знања у свакодневном животу;
- Доприношење стварању хуманије личности и одговорног и активног појединца и грађанина.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Продубљивање географских знања из претходног нивоа образовања;
- Разумијевање и објашњавање релација као што је релација између природе и људи, између физичког и друштвеног, између локалног и глобалног;
- Разумијевање просторних односа у свијету, законитости развоја природних процеса и улоге човјека у мијењању географског простора;
- Разумијевање просторног распореда друштвених појава и процеса и уочавање законитости у развоју друштва;
- Разумијевање друштвених, економских и еколошких проблема у просторним контекстима;

- Развијање критичког мишљења на темељу географског знања;
- Развијање свијести о значају очувања природних ресурса и животне средине;
- Његовање толеранције и поштовања кроз упознавање различитих народа, култура и религија, као и очување културног диверзитета;
- Развијање свијести о значају мира, сарадње и међународног разумијевања.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Развијање свијести о значају географије у савременом друштву и њене повезаности са другим научним дисциплинама;
- Разликовање врста карата те коришћење карте као средства за анализу простора;
- Развијање картографске писмености;
- Анализирање броја, густине и распореда становништва, разумијевање демографских процеса и уочавање узрока и посљедица миграција;
- Разликовање типова насеља и анализирање процеса урбанизације;
- Анализирање политичке карте свијета;
- Уочавање неравномјерног развоја свјетске привреде и разумијевање узрока економске и социјалне неједнакости;
- Анализирање природно-географских и друштвено-географских одлика континената и разумијевање њихових међусобних веза;
- Разумијевање узрока и посљедица неравномјерног регионалног развоја;
- Критичко сагледавање различитих друштвених, економских и еколошких проблема континената и могућности њиховог рјешавања;
- Развијање свијести о климатским промјенама, заштити животне средине и одрживом развоју.

НАСТАВНЕ ТЕМЕ:

- 1. Увод у друштвену и регионалну географију**
- 2. Карта и картографски метод у географији**
- 3. Географско информациони систем (ГИС)**
- 4. Становништво и насеља**
- 5. Основне политичко-географске карактеристике савременог свијета**
- 6. Основне економско-географске одлике свјетске привреде**
- 7. Политичко-географске, демографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета**

Наставна тема: Увод у друштвену и регионалну географију			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: –образложи шта проучава друштвена географија; –објасни како је текао развој друштвене географије; –анализира положај друштвене географије у систему географских наука, те издваја дисциплине друштвене географије; –анализира методе истраживања у друштвеној географији; –зна предмет истраживања регионалне географије; –познаје појам регије и принципе регионализације, те познаје практичну примјену регионализације; –разумије значају друштвене и регионалне географије у смислу холистичког сагледавања природе и друштва, синтезе природног и друштвеног и комплексног сагледавања појава и процеса у простору; –спозна широке могућности примјене друштвене и регионалне географије.	Ученик ће да: –користи графичке методе као што су концептуалне мапе, да прикаже систем географских наука, као и мјесто друштвене и регионалне географије у систему географских наука; –истражи могућности примјене друштвене и регионалне географије; –истражи и анализира даље перспективе развоја друштвене и регионалне географије; –дискутује о значају географије као науке и њених дисциплина.	Предмет: Историја	Развој људских заједница цивилизација у различитим регијама свијета

Наставна тема: Карта и картографски метод у географији			
Исходи учења		Активности ученика	
Ученик ће бити способан да: – објасни појам карте и разликује карту од глобуса; – идентификује и објасни математичке елементе карте (размјера, координатна мрежа, пројекција) и правилно их користи; – примјењује одговарајућу картографску пројекцију с обзиром на простор и садржај; – прецизно одреди географску ширину и дужину било које тачке на карти или глобусу и критички процјени њен положај у односу на друге локације; – упореди приказ Земљине површине на карти и глобусу и уочи предности и недостатке оба начина представљања; – примјењује стечена знања кроз рад са различитим типовима карата; – дефинише и објасни основне географске елементе карте; – идентификује и објасни хидрографске објекте и њихово представљање на карти; – објасни и примијени начине представљања рељефа на карти		– Ученик ће да: – методом упоређивања и графичким приказом уочи и разумије разлике између карте и глобуса (Венов дијаграм, матрица упоређивања и сл.); – израчуна удаљености на карти користећи размјеру и размјерник; – упоређује различите картографске пројекције и закључује за коју сврху је која намијењена; – одреди ширину и дужину задатих тачака; – врши одрђивање азимута и курса уз помоћ компаса; – примјени картографију у различитим областима; – уз помоћ контурне карте примјењивати основе географске елементе, означава хидрографске објекте, користи различите методе представљања рељефа, означава картографске знакове; – примјењује основне методе теренског истраживања;	
		Предмет:	
		Математика	Тригонометрија

(изохипсе, хипсометријске боје, сјенчење, коте); – идентификује и објасни картографске знаке; – разликује и примијени контурне, линијске и ванразмјерне знаке у картирању; – врши подјелу карата према садржају и образлаже њихову примјену; – разликује карте према размјери и објасни њихове карактеристике; – разликује план, топографску и географску карту и образложи њихову употребу у пракси; – анализира географске називе и доводи их у везу са природно-географским и друштвено-географским карактеристикама простора.	– методом упоређивања упоређује и анализира карте различитог садржаја (тематске карте); – изради плана мјеста у којем ученик живи; – на карти проналази различите називе (планине, ријеке, насеља, регије) и разврстава их на: топониме, орониме, хидрониме и хорониме; – на карти истражи значење неких назива; ▪ на карти повеже називе са природним особинама (рељеф, вода) или друштвеним (становништво, историја).		
---	---	--	--

Наставна тема: Географско информациони систем (ГИС)			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезива	
Ученик ће бити способан да: – интерпретира основна знања и вјештине из ГИС-а; – разликује традиционалне и савремене методе представљања Земљине површине; – овладава савременим технологијама за одређивање географског положаја (GPS, Google Earth, Map); – стекне вјештине проналаска, складиштења и презентације географских информација; – овлада вјештинама коришћења GPS апликације; – креира базе података у ГИС-у; – користи методе и технике за анализу података у ГИС-у; – на основу анализе у ГИС-у развија способност уочавања веза, односа и могућих законитости које се јављају у простору; – разумије значај ГИС-а и његове примјене у различитим областима; – развија картографску писменост и оријентацијске вјештине; – развије способност за рад и мања истраживања на терену; – развија тимски рад;	Ученик ће да: – упоређује традиционалне и савремене методе представљања Земљине површине, методом дискусије, критички их сагледава и доноси закључке о њима; – проводи активности на терену и у учионици уз помоћ информационих технологија за одређивање географског положаја (коришћење GPS апликација, рад у алатима Google Earth, Map); – прикупља податке са терена о локацији као што је нпр. надморска висина, експозиција, тип вегетације, близина насеља и сл. уз помоћ ГИС апликације; – појединачно или у тиму ради на креирању базе података (нпр. у QGIS-у); – користи базне мапе преко којих уноси векторске податке са информацијама о локацијама на терену; – по потреби, уз стручну помоћ наставника, да врши интеграцију већ припремљеног DEM слоја у ГИС окружење;	Предмет: Рачунарство и информатика	Једнодимензионални и дводимензионални низови

–разумије појам ГИС-а и његову улогу у географији; –објашњава повезаност развоја информационих технологија са настанком и развојем географских база података; –разликује и користи различите изворе и базе географских података; –примјењује методе и технике сложенијих географских истраживања; –креира једноставну базу података и приказује је помоћу ГИС-а; –дефинише појам ГИС-а и основне метод и технике кој се у њему користе; –образложи значај примјене различитих метода и техника у прикупљању географских података; –разликује изворе података о физичко-географским и друштвено-географским обиљежјима простора; –изради једноставну географску базу података користећи прикупљене информације; –анализира прикупљене податке и њихову примјену у ГИС-у; –објасни практични значај ГИС-а у планирању развоја и раду државних институција; –упореди различите изворе и методе прикупљања података према њиховој поузданости и примјени;	–методом просторне анализе уочава могућности постојања веза и односа између географских елемената у простору; –истражи како развој информационих технологија утиче на прикупљање и чување географских података; –пронађе и користи различите изворе географских података (атлас, интернет базе, статистички подаци); –прикупља, сортира и анализира географске податке користећи различите методе истраживања; –у групи креира једноставну базу података (нпр. о насељима, ријекама или становништву); –истражује различите типове ГИС-а користећи уџбеник и интернет; –направи листу метода прикупљања података (анкетирање, мјерења на терену, сателитски снимци); –дискутује о предностима и ограничењима сваке методе у паровима или групи; –категорише примјере података као физичко-географске или друштвено-географске; –објасни зашто је одређени извор погодан за конкретну врсту података;		
--	---	--	--

– повеже улогу ГИС-а са савременим развојем друштва и доношењем одлука.	– креира табелу и приказ података на карти, користећи Google Maps; – креира график или тематску карту (густина насељености, природни ресурси).		
---	---	--	--

Наставна тема: Становништво и насеља			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – анализира број становника у различитим регијама и историјским периодима и факторе који на то утичу; – разумије узроке и посљедице демографске експлозије у историјском контексту; – објашњава појам демографске транзиције и њене фазе; – повезује промјене броја становника са фазама демографске транзиције у различитим државама и регијама; – упоређује демографске процесе у прошлости и савремене трендове кретања становништва; – анализира облике природног кретања становништва и факторе који на њих утичу;	Ученик ће да: – користи различите изворе демографских статистичких података на глобалном нивоу (нпр. Статистички годишњак УН и сл.); – користи Еxcel да направи табелу демографских података, да нацрта графикон, дијаграм; – дискутује о посљедицама експлозије (економски раст, урбанизација, социјални проблеми); – дискутује о узроцима и посљедицама демографског пада у појединим дијеловима свијета (Европа, Источна Азија и Сјеверна Америка); – истражује податке о броју рођених и умрлих у различитим регијама;	Предмет: Математика Рачунарство и информатика	Тема: Статистички модели зависности Једнодимензионални и дводимензионални низови

–издваја типове природног кретања становништва; –објашњава регије са специфичним типовима природног кретања и узроке и последице тих кретања; –издваја и објасни врсте миграција; –анализира узроке и последице миграција; –повезује миграције са актуелним догађајима у свијету; –разумије како природни прираштај и миграције утичу на укупан број становника и густину насељеност; –објасни разлику између појмова екумена, субекумена и анекумена; –идентификује границе насељености и факторе њиховог формирања; –објашњава различите типове густине насељености и факторе који их условљавају; –анализира законитости у размјештају становништва на Земљи; –разумије како природни прираштај и миграције утичу на укупан број становника и густину насељености; –упоређује просторе са различитом густином насељености и размјештајем становништва; –повезује размјештај становништва са валоризацијом простора (економска,	–израчуна природни прираштај (наталитет морталитет) за неке примјере; –на карти означава, класификују подручја са позитивним и негативним прираштајем; Задатак за ученике: - прављење концептуалне мапе ума - миграције. –препознаје области са густом, средњом и ријетком густином насељености становништва на картама; –истражује природне (рељеф, клима) и друштвене (економија, инфраструктура) факторе са границама насељености; –упоређује густину насељености у различитим регијама; –изради карте или дијаграме простора на основу размјештаја становништва и густине насељености; –дискутује о утицај густине насељености на економску, социјалну и просторно-планску вриједност региона; –користи Excel за израду старосне пирамиде;		
---	---	--	--

социјална и просторно-планска вријдност); – објашњава основне структуре становништва (по старосној, полној, етничкој, расној и др.); – открива узрочно-посљедичне везе између друштвено-географских процеса (миграције, урбанизација, економски развој) и промјена у структурама становништва; – издваја регије са специфичним структурним обиљежјима становништва (нпр. младе популације, старе популације, етнички хомогена или разнолика подручја); – објашњава значај популационе политике и повезује је са друштвеним, економским и просторним развојем; – анализира типове популационих политика и објашњава мјере њиховог спровођења на конкретним примјерима различитих држава; – разумије комплексност демографских процеса и објашњава дугорочне посљедице неповољних кретања (старење становништва, депопулација, миграције); – увиђа значај популационе едукације и развија свијест о одговорном понашању у области репродуктивног здравља, породице и планирања становништва;	– упоређује различите типове пирамида; – прави старосну пирамиду за свој регион користећи податке са интернета; – истражује примјере миграција, урбанизације или економског развоја који мијењају структуру становништва; – дискутује о демографским проблемима као што су: - старење становништва - пад наталитета - прекомјеран раст становништва - велики одлив становништва (миграције); – предлаже мјере за рјешавање демографских проблема; – пореди ефекте популационих политика у развијеним и неразвијеним земљама и процјењује њихову успјешност; – пореди животни стандард становништва у различитим дијеловима свијета; – повезује ниво културног и животног стандарда са економским развојем држава;		
---	--	--	--

–критички разматра демографске проблеме у свом окружењу и предлаже могуће мјере за њихово ублажавање; –дефинише појам културе и разликује њене основне облике (традиционална и савремена култура); –препознаје и разликује врсте писма; –наводи и описује развој писама и њихову употребу у различитим државама; –анализира распрострањеност писмености у свијету и објашњава разлике између развијених и неразвијених земаља; –дефинише појам животног стандарда и наводи и анализира његове главне показатеље; –поређује животни стандард становништва у различитим дијеловима свијета; –разумије културне различитости кроз упознавање са другим културама и традицијама, и схвата значај очувања културног диверзитета; –развија способност уважавања и поштовања припадник других култура, развија расну писменост кроз уважавање другачијих мишљења и искустава и развија емпатију према другом и другачијем;	–критички разматра разлике у квалитету живота и предлаже начине за њихово унапређење; –кроз дискусију развија способност да уважава и поштује припаднике других култура, да поштује друга мишљења и да развија емпатију према другом и другачијем; –истражи и објасни историјски развој насеља и факторе који су утицали на настанак; –дискутује о утицају урбанизације, индустријализације и миграција на развој насеља; –препозна типове руралних насеља на карти, фотографији; –даје примјере веза физиономије руралних насеља са начином живота становништва; –наведе примјере различитих типова руралних насеља из окружења; –препозна различите типове градова на карти, фотографији; –проналази примјере сегрегације становништва у градовима и анализира узроке и посљедице; Задатак за ученике: - замисли идеалан град: ученик истражује свој или неки други град по избору, истражује начин		
---	--	--	--

– објасни историјски развој насеља и наведе факторе који су утицали на њихово настајање и развој; – разликује типове насеља и уочи њихове сличности и разлике; – доведе у везу географску валоризацију простора са промјенама у структуралним обиљежјима насеља; – препозна и објасни карактеристике руралног насеља; – разликује типове руралних насеља према физиономији; – опише изглед и просторну организацију различитих типова руралних насеља; – објасни факторе који утичу на настанак одређеног типа руралног насеља и њихове предности и недостатке; – класификује градове према величини, изгледу, функцији и наведе примјере; – разумије град као систем са својим подсистемима који се стално мијења; – разумије повезаност становништва, саобраћаја, индустрије, инфраструктуре, зелених површина и сл. у граду; – процјењује како промјене у вриједности и значају неког простора утиче на развој и изглед насеља (нпр. изградња ауто-пута, коришћење природних ресурса и сл.); – објасни појам урбанизације и њене узроке;	организације и функционалне зоне града, истражује проблеме који се јављају у граду (еколошки проблеми, проблеми урбанизације, водоснабдијевања, криминал и сигурност у граду, буку, саобраћајне гужве и сл.) и предлаже мјере за рјешавање проблема и боље функционисање урбаног система; – истражи појам „одрживи град“; – упоређује подручја са различитим степеном урбанизације; – аргументовано износи став о предностима и недостацима живота у урбаним насељима (дебата за и против живота у урбаним регијама).		
--	--	--	--

– анализира и аргументовано објасни позитивне и негативне посљедице урбанизације; – анализира утицај урбанизације на размјештај становништва и начин живота; – објасни сложене облике урбаних насеља (агломерација, конурбација, мегалополис и сл.) и наведе њихове разлике; – дефинише појам субурбанизације и сл. и објасни њене узроке и посљедице; – критички сагледава проблеме у великим градовима и размишља о рјешењима (нпр. загађење ваздуха, велике количине смећа, водоснабдијевање, саобраћајне гужве, криминал и несигурност, бука и сл.); – објасни узрок сегрегације становништва у градовима према економском, социјалном или етничком саставу (нпр. фавеле и сл.).			
---	--	--	--

Наставна тема: Основне политичко-географске карактеристике савременог свијета			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – дефинише појам државе и наводи њене основне елементе; – анализира утицај друштвеног и политичког система на организацију државе и њен укупни развој; – пореди различите типове државног уређења и процјењује њихове предности и недостатке на примјерима; – објашњава појам и значај трансграничних региона у савременом свијету; – повезује процесе интеграције са развојем сарадње међу државама и регионалним повезивањем; – повезује савремене конфликте са процесима интеграције и дезинтеграције у свијету; – развија критички став о значају мирног рјешавања сукоба и улози међународних организација; – идентификује главне историјске периоде и карактеристичне државе за сваки период; – објашњава улогу појединих држава у формирању политичке карте свијета, развоју нација и привредних система; – анализира узроке, ток и посљедице колонизације, као и њену распрострањеност у свијету;	Ученик ће да: – упореди поједине државе према броју становника, величини и облику територије (нпр. издужени облик, фрагментирани или компактни); – упореди монархије и републике и пронађе примјере; – истражи разлике између апсолутистичке и уставне монархије; – анализира трансгранички регион (нпр. Алпи, Дунавски регион); – истражи како границе раздвајају али и повезују људе; – прави концептуалну мапу: „Како интеграције повезују државе?“; – проналази примјере конфликта повезаних са интеграцијом и дезинтеграцијом у свијету;	Предмет: Историја	Тема: Европа од 1878. до краја XIX вијека Свијет после Другог свјетског рата

–објашњава процес деколонизације и њене политичке, економске и друштвене посљедице; –описује формирање великих нација у свијету; –анализира узроке и посљедице распада великих монархија; –повезује историјске процесе са данашњим политичким, економским и друштвеним односима у свијету; –објасни процес формирања политичке карте након Другог свјетског рата и образложи главне факторе који су на њу утицали; –објасни узроке и ток Хладног рата и анализира његове посљедице на свијет; –уочи и анализира промјене политичке карте и друштвеног уређења настале кризом социјализма и распадом социјалистичких држава; –објашњава узроке и посљедице процеса интеграције и дезинтеграције простора; –објасни везу између глобализације и интеграције геопростора; –разумије однос глобалног и локалног и анализира посљедице глобализације на локалном нивоу; –разумије позитивне и негативне утицаје глобализације.	–истражи утицај одређене државе (нпр. Велика Британија, Француска) и објасни њихову улогу у ширењу територија и граница; –дискутује о узроцима колонизације (економски, политички, географски) и користи карту да прикаже просторно ширење колонија; –упореди колонизацију, деколонизацију, уједињења и распада држава, да процијени њихове дугорочне посљедице; –истражи како се мијењала политичка карта свијета након Другог свјетског рата (поређење карата некад–сад); –истражи кључне догађаје Хладног рата (Берлинска криза, Кубанска криза...); –истражи облике геополитичких интеграција и њихову улогу;		
---	--	--	--

	– проналази процесе дезинтеграције геопростора (нпр. распад СССР, Брегзит и сл.); – истражи процесе неоколонијализма и технолошког колонијализма; – проналази примјере глобализације у свакодневном животу (интернет, мултинационалне компаније, друштвене мреже и сл.); – истражи узроке и посљедице савремених конфликта и означи подручја конфликта на карти свијета.		
--	---	--	--

Наставна тема: Основне економско-географске одлике свјетске привреде			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
– Ученик ће бити способан да: – објасни појам свјетске привреде и њене значај за развој друштва; – наведе факторе који утичу на подјелу рада (природни ресурси, капитал, радна снага); – разликује типове привреде и наведе њихове основне карактеристике; – класификује привредне дјелатности према секторима; – објашњава међусобну повезаност националне привреде и свјетске привреде; – доводи у везу природне и друштвене факторе са развојем привреде одређених регија; – објашњава појам индустријализације и њен значај у привредном развоју; – разликује основне подјеле индустрије према различитим критеријумима; – објашњава узроке и посљедице индустријских револуција; – анализира узроке и посљедице савремене научно-технолошке револуције; – анализира утицај индустријализације на географску валоризацију и организацију простора, развој	– Ученик ће да: – посматра и тумачи географске карте свјетске привреде; – проналази економско-статистичке податке упоређује их и графички приказује; – даје примјере међународне подјеле рада; – упоређује различите типове привреде; – црта шему тока робе и услуга; – истражује узроке и посљедице индустријских револуција; – користи карту за уочавање и издвајање главних индустријских региона у свијету; – истражује развој индустрије у одабраној држави или региону и представља резултате; – упоређује једну развијену и једну неразвијену државу према критеријумима друштвено-економског развоја: BDP, BDP per capita; – упоређује традиционалне центре развоја (САД, Западна Европа, Јапан) са новим	Предмет Историја Математика	Тема Свијет после Другог свјетског рата Статистички модели зависности

саобраћаја и промјене у кретању и структурама становништва; –издваја и лоцира главне индустријске регионе у свијету; –повезује развој индустријске револуције са настанком технолошких паркова и савремене индустрије; –разумије историјске, политичке и економске узроке економске неједнакости у свијету; –анализира разлике у живитним стандардима између држава; –разумије везу BDP-а са економском и образовном структуром становништва, степеном запослености и сл.; –критички процјењује узроке и посљедице неједнакости; –предлаже мјере за смањење разлика; –илуструје неједнакост у економским ресурсима кроз пирамиду богатства и територијалну поларизацију у виду економског језгра и периферије; –анализира улогу мултинационалних компанија у савременој економији и њихов утицај на глобалну економску равнотежу.	центрима развоја (нпр. Кина, Индија, Бразил) и прикаже их на карти свијета; –истражи дијелове свијета са највећим и најмањим богатствима природних ресурса и прикаже их на карти свијета; –истражује улогу мултинационалних компанија у глобалној економији и процјењује њихов утицај на економску неједнакост.		
--	---	--	--

Наставна тема: Политичко-географске, демогеографске и економско-географске одлике појединих дијелова свијета			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: – анализира географски положај Азије и процјењује његов утицај на природне и друштвено-економске процесе; – издваја рељефне области и уочава везу рељефних области са условима живота и привредом; – анализира климатске, хидрографске и биогеографске карактеристика; – анализира просторни распоред и узроке честих природних катастрофа (земљотреси, вулканизам, цунами, тајфуни, поплаве, суше) и процјењује њихове посљедице; – врши регионализацију Азије; – анализира размјештај становништва Азије и објашњава утицај природних, историјских и економских фактора на густину насељености; – објашњава демографска обиљежја становништва Азије (природни прираштај, старосна и полна структура, урбанизација,	Ученик ће да: – истражи узроке и посљедице земљотреса и вулканизма у Пацифичком ватреном појасу; – анализира проблеме честих поплава и тајфуна у монсунској Азији; – проучава утицај суша и десертификације у унутрашњости Азије; – истражује проблеме топљења глечера на Хималајима и њихов утицај на водне ресурсе; – анализира недостатак пијаће воде у сушним областима југозападне и централне Азије; – дискутује о проблемима ерозије земљишта и ширења пустиња у Азији; – проучава утицај монсунске климе на природне процесе и природне катастрофе; – анализира проблеме неравномјерног размјештаја становништва у Азији; – истражује проблеме урбанизације и ширења мегалополиса у Азији;	Предмет: Историја Француски језик Биологија	Тема: Други свјетски рат 1939-1945. Здравље и животна средина Екологија, заштита и унапређење животне средине

образовање, миграције) и упоређује их по регијама; –издваја и упоређује главне цивилизацијске, језичке, религијске и културне просторе Азије; –објашњава утицај колонијализма на савремени политички, економски и културни развој азијских држава; –прати савремена миграциона кретања у Азији и објашњава њихове узроке и посљедице; –анализира савремене политичке и геополитичке процесе у Азији; –анализира политичку карту Азије и издваја кризна и конфликтна подручја; –прати процес урбанизације и развој мегалополиса у Азији и процјењује њихов утицај на живот становништва; –критички сагледава неравномјеран друштвено-економски развој азијских држава; –анализира просторни размјештај природних богатстава Азије и објашњава њихов значај за привредни развој; –повезује природне ресурсе са развојем индустрије, енергетике,	–анализира услове живота у сиротињским четвртима азијских мегалополиса; –проучава посљедице старења становништва у појединим азијским државама; –истражује утицај етничких и вјерских разлика на политичку нестабилност и сукобе; –анализирај проблеме избјегличких и присилних миграција у кризним подручјима Азије; –проучава утицај колонијализма на савремени друштвени и политички развој азијских држава; –истражује проблеме сиромаштва, незапослености и неравномјерног економског развоја; –анализира утицај загађења животне средине на здравље становништва у великим градовима Азије; –проучава проблеме снабдијевања храном и пијаћом водом у густо насељеним областима; –анализира утицај глобализације на културу, начин живота и идентитет народа Азије;		
---	---	--	--

саобраћаја и трговине у различитим регијама Азије; – анализира разлике у степену економског развоја азијских држава и регија; – издваја развијене, индустријски напредне и економски неразвијене регије Азије и упоређује их; – препознаје водеће привредне гране појединих региона Азије и доводи их у везу са природним и друштвеним факторима; – анализира значај нафте, природног гаса, угља и других минералних сировина за развој азијских држава; – процјењује утицај глобализације, технолошког развоја и међународне трговине на привреду Азије; – анализира улогу пољопривреде, индустрије, високих технологија и услужних дјелатности у привредном развоју Азије; – критички сагледава проблеме неравномјерног привредног развоја и зависности појединих држава од извоза сировина; – издваја најразвијеније државе Азије и анализира факторе њиховог економског успона и	– истражи прекомјерну експлоатацију природних ресурса и њихово брзо исцрпљивање; – истражи загађење ваздуха, воде и земљишта усљед индустријализације; – истражи високу незапосленост у појединим државама са брзим растом становништва; – истражи велику зависност од стране технологије и страних инвестиција; – истражи проблеме у пољопривреди због недостатка воде и обрадивог земљишта; – истражи утицај природних катастрофа на привреду (поплаве, суше, земљотреси); – истражи трговинску зависност од великих свјетских економија; – истражи узроке и посљедице дезертификације и анализира пројекте за спрјечавање ширења Сахаре (нпр. „Велики зелени зид“); – истражи сукобе и сарадњу око коришћења водних ресурса Нила;		
--	--	--	--

технолошког развоја (нпр. Јапан, Сјеверна Кореја, Кина); – објасни географски положај Африке и његов утицај на природне и друштвене одлике; – изваја рељефне области и уочава везу рељефних области са условима живота и привредом; – објашњава зоналност и азоналност у распореду природних појава; – анализира климатске, хидрографске и биогеографске карактеристике и повезује их са условима живота и привредом; – објашњава узроке и посљедице климатских промјена (суше и поплаве); – објашњава проблем недостатка пијаће воде; – испитује проблеме десертификације и њеног утицаја на животну средину; – врши регионалну подјелу континента; – објасни процес колонизације Африке и посљедице колонијализма на привредни и културни развој и на формирање политичке карте континента; – повезује размјештај становништва са природним и друштвеним	– дискутује о утицају суша и поплава на становништво, привреду и животну средину; – истражи вјештачке границе као извор политичке нестабилности; – дискутује о Африци као „најмлађем континенту“ у погледу становништва и упореди је са другим континентима; – истражи масовне миграције унутар континента и према Европи; – пронађе примјер неконтролисане урбанизације (у Лагосу, Киншаси, Најробију); – дискутује о просторној и социјалној неједнакости, истражи сламове у Африци; – истражи проблеме ширења болести као што су маларија и ХИВ и утицај на становништво и привреду; – истражи „проклетство ресурса“ у Конгу и другим државама Африке (богатство рудама и минералима као извор сиромаштва и ратова); – дискутује о дубоким, економским, политичким и културним везама бивших колонија са Француском, нпр.		
--	--	--	--

процесима (индустријализација, урбанизација); –врши анализу структурних обиљежја становништва и препознаје њихове карактеристике; –прати савремена миграциона кретања и њихов утицај на регионалне и глобалне трендове; –објасни процес урбанизације и опише просторне и социјалне неједнакости; –разумије проблеме настале услед културолошких разлика и њихов утицај на друштвене односе; –повезује размјештај становништва са природним и друштвеним процесима (индустријализација, урбанизација); –анализира размјештај природних богатстава Африке те њихов утицај на привредни развој; –објасни зависност афричких држава од извоза појединих сировина; –разумије и објашњава разлике у степену економског развоја међу афричким државама; –објасни утицај савремених технологија на превазилажење проблема изолованости и сиромаштва;	земље Магреба и подсахарске Африке; –истражи како мобилна телефонија или мобилно банкарство утиче на развој држава Африке; –дискутује о посљедицама примитивног начина пољопривреде производње и неповољних климатских услова за становништво; –изврши мапирање – на карти означава рељеф, климатске зоне, биљни и животињски свијет, ријеке и језера; –прави табелу или дијаграм који показује разлике између природних и економских региона; –истражи проблем исцрпљивања подземних вода (нпр. Ogallala Aquifer); –истражи повећану учесталост разорних урагана на југоистоку Англоамерике, те шумских пожара на западу континента; –анализира положај једне етничке или расне групе (нпр. Афроамериканци, Индијанци, Латиноамериканци) кроз историју и данас;		
---	---	--	--

–анализира одрживи развој пољопривреде; –објашњава мјесто, улогу и значај Африке у свјетској привреди; –описује начине злоупотребе и укључивања дјецe у рад у неразвијеним дијеловима Африке и објашњава посљедице по њихово образовање и животне услове; –анализира различите аспекте географског положаја Англоамерике и њихов утицај на природне и друштвене карактеристике; –разликује рељефне области и њихов утицај на услове живота и привреду; –анализира климатске, хидрографске и биогеографске карактеристике и повезује их са условима живота и привредом; –анализира главне геоеколошке проблеме САД и Канаде, укључујући управљање водним ресурсима и утицај климатских промјена; –примјењује принципе регионализације за подјелу Англоамерике на природне и економске регионе	–истражи на карти густину насељености становништва, урбане центре, руралне зоне и веже их за природне услове; –истражи миграције – прати савремене миграционе токове (као што су имиграције из Латинске Америке у САД) и анализира узроке и посљедице; –истражи проблеме мегалополиса (ппр.Бос-Ваш и др.); –истражи размјештај природних ресурса (нафта, минерали, шуме, пољопривредна земљишта) и њихов утицај на индустрију и пољопривреду, главне индустријске и економске регионе (нпр. Велика језера, Средњи Запад, Калифорнија); –дискутује о социјалним и еколошким посљедицама привредног развоја (нпр. неједнакост, деградација животне средине); –истражи процес деиндустријализације на примјеру града Детроита; –анализира настанак технолошких паркова и њихов утицај на привреду континента;		
---	--	--	--

–објашњава процес насељавања Англоамерике и повезује га са дешавањима на другим континентима (колонизација, миграције); –образлаже настанак америчке нације и однос према појединим етничким и расним групама (Индијанци, Афроамериканци и др.); –доводи у везу размјештај становништва са природно-географским условима (клима, рељеф, ресурси) и друштвено-географским процесима (урбанизација, индустријализација); –анализира обиљежја становништва Англоамерике и критичи сагледава демографске процесе; –разумије савремене миграционе токове унутар континента и са других континената; –објасни просторне и социјалне неједнакости у урбаним подручјима (урбанизација, гентрификација, мегалополиси); –анализирати размјештај природних потенцијала Англоамерике и објашњава њихов утицај на структуру и развој привреде;	–дискутује о глобалном утицају америчке културе и привреде, те развија став о њиховим позитивним и негативним аспектима; –издвоји примјере географских законитости, посебно зоналности (климатски појасеви, вегетација) и азоналности (утицај рељефа, надморске висине); –истражи узроке и посљедице дефорестације Амазоније и процењује њен утицај на климу; –дискутује о вези између отапања андинских ледника и доступности питке воде у градовима и руралним подручјима; –истражи разорне земљотресе и ерупције вулкана у Латинској Америци и њихове посљедице; –издвоји на карти и главне природно-географске цјелине и упореди њихове основне карактеристике; –истражи кључне фазе насељавања Латинске Америке и настанак савремених држава; –израђује временску линију са најзначајнијим догађајима		
---	---	--	--

–објашњава факторе који утичу на привредни развој континента (ресурси, географски положај, инфраструктура, технологија); –процјењује утицај природних и друштвених фактора на развој појединих регија Англоамерике (нпр. Индустијске зоне САД-а, рударство у Канади, пољопривредне регије Средњег Запада); –објашњава значај и улогу САД у свјетској привреди и процесу глобализације; –анализира утицај глобализације на економске процесе, укључујући деиндустијализацију и развој савремених индустрија; –доведе у везу интеракцију човјека и природе са савременим изазовима одрживог развоја; –анализира различите аспекте географског положаја Латинске Америке и њихов утицај на природне и друштвене карактеристике; –анализира значај Панамског канала; –разликује рељефне области и њихов утицај на услове живота и привреду;	(почетак колонизације, независност држава); –прикупља информације о настанку, начину живота, друштвеном уређењу и достигнућима древних цивилизација користећи књиге, интернет и видео материјале; –истражује утицај колонизације на домородачко становништво; –на карти анализира густину насељености и повезују их са рељефом, климом и воденим ресурсима; –дискутује о развој великих градова и истражују узроке настанка фавела; –проналази примјере политичке нестабилности у одређеним државама и њихове узроке; –изврши мапирање ресурса – на карти означи природна богатства (нафта, минерали, пољопривредни ресурси) и анализира њихов утицај на привреду; –описује како климатске промјене (пораст температуре и промјене падавина) утичу на узгој кафе и кукуруза у Средњој Америци;		
--	---	--	--

–анализира климатске, хидрографске и биогеографске карактеристике и повезује их са условима живота и привредом; –уочава географске законитости и анализира правило зоналности и азоналности; –разумије узроке и посљедице природних катастрофа (нпр. сеизмичка активност, урагани и сл.); –објасни процес дефорестације; –повезују отапање андских ледника са проблемима водоснабдевања и климатским промјенама; –врши регионализацију континента на основу природно-географских обиљежја; –анализира процес насељавања и формирања држава у Латинској Америци; –описује и упоређује основне карактеристике цивилизација Инка, Маја и Астека; –повезује размјештај становништва са природно-географским карактеристикама простора; –анализира структурална обиљежја становништва (старосну, полну, етничку и образовну структуру);	–објашњава како се ширење болести као што је лисна рђа одражава на смањење приноса и економску нестабилност региона; –истражује зависност појединих држава од само једног или два производа (кафа, банане и сл.) и проблеме са којим су суочени; –дискутује о утицај страног капитала на економију једне земље (нпр. рудници у Чилеу или плантаже у Бразилу); –истражује примјере еколошких конфликта између локалних заједница, државе и страних компанија; –лоцира на карти Аустралију и објашњава посљедице сушне климе и анализира проблем очувања водних ресурса у сливу ријека Мари и Дарлинг; –истражи значај и угроженост Великог коралног гребена; –дискутује о узроку и посљедицама учесталих шумских пожара у Аустралији; –пореди распоред становништва у унутрашњости и на обалама Аустралије;		
---	---	--	--

– објашњава последице колонизације и њен утицај на културолошке одлике континента; – анализира узроке и токове савремених миграција унутар и изван региона – анализирају процесе брзе непланске урбанизације и настанак фавела у великим градовима Латинске Америке; – објашњавају узроке и последице великих социјалних неједнакости на континенту; – процјењује утицај политичке нестабилности на друштвено-економски развој; – анализира размјештај и значај природних богатстава Латинске Америке за развој привреде; – упоређује структуру привреде и степен развоја различитих регија Латинске Америке; – објашњава последице индустријализације и урбанизације те утицај страног капитала; – препознаје потенцијал и улогу појединих држава Латинске Америке у савременом свијету; – анализира развојне проблеме, укључујући савремене изазове: социјалне неједнакости, миграције,	– дискутује о положају и правима Аборигина; – анализира проблем старења становништва и упређује са другим континентима; – истражи проблеме урбанизације и раста великих градова као што су Сиднеј и Мелбурн и процјењује њихов утицај на квалитет живота; – објасни како изоловаост Аустралије утиче на саобраћај, привреду и сл.; – анализира зависност привреде од извоза сировина (руде, угља) и објашњава ризике ослањања на свјетско тржиште; – учествује у дебати о значају Аустралије у регионалној политици Пацифика; – израђује кратак закључак о изазовима и перспективама развоја континента; – истражи проблем климатских промјена у Океанији (подизање нивоа мора, нестајање острва) и анализира последице по становништво; – истражи ризик од природних непогода (земљотреси, вулкани) на примјеру Новог Зеланда;		
--	---	--	--

климатске промјене, деградацију шума и зависност од глобалног тржишта; – повезују пад пољопривредне производње са порастом сиромаштва и појавом климатских миграција; – објашњавају посљедице рударства и загађења на животну средину и локалне заједнице; – процјењују утицај зависности од извоза (нафта, бакар, кафа) на економску нестабилност држава; – објашњавају политичке и економске посљедице страних утицаја и национализације ресурса (контрола сопствених ресурса); – описује географски положај Аустралије и Океаније и објашњава његов значај за природне услове и развој континента; – објашњава историјат њеног открића; – препознаје и описује главне природно-географске цјелине Аустралије (рељефне области); – анализира климатске, хидрографске и биогеографске карактеристике (ендемске области);	– дискутује о положају домородачког становништва (Маори) у савременом друштву; – истражује угроженост природних ресурса и утицај човјека на животну средину; – анализира економску зависност малих острвских држава од туризма и стране помоћи; – истражује улогу поларних области као „глобалних термостата” и објашњава њихов утицај на климатски систем Земље; – упоређује природне и друштвене карактеристике Арктика и Антарктика кроз рад са картама, фотографијама и климатским дијаграмима; – сагледава промјене у начину живота и савременим изазовима старосједилачких народа Арктика (нпр. Inuiti); – истражује узроке настанка озонске рупе на Антарктику и анализира њене посљедице по животну средину и здравље људи; – дискутује о геополитичком значај Арктика и сукобима око природних ресурса.		
---	---	--	--

–анализира сличности и разлике између Аустралије и Океаније у погледу природних одлика; –разумије посљедице климатских промјена на просторе Аустралије; –анализира процесе и етапе насељавања Аустралије; –објасни положај Аборигина и критички процјењује односе између старосједилаца и досељеника; –описује демогеографске карактеристике Аустралије (број становника, структуре, природни прираштај и сл.); –објасни узроке неравномјерног размјештаја становништва на континенту; –анализира савремене миграционе токове и имиграциону политику Аустралије; –анализирати културне и језичке разноликости Аустралије; –наводи главне природне ресурсе Аустралије (руде, енергенте, пољопривредно земљиште); –идентификује фазе привредног развоја; –вреднује кључне факторе који су утицали на економску трансформацију континента;			
---	--	--	--

–анализира савремене промјене у привредној структури и валоризацији природних ресурса; –процјењује утицај привредног развоја на животну средину и предлаже одржива рјешења; –анализира географски положај Новог Зеланда и Океаније; –описује природно-географске одлике Новог Зеланда и Океаније; –упоређује природне услове различитих група острва и објашњава како они утичу на насељеност и начин живота; –објашњава поријекло становништва укључујући аутохтоне народе и савремене миграције; –критички сагледава односе између аутохтоног становништва (Маори) и досељеника, укључујући историјске и савремене аспекте; –идентификује и објашњава основне привредне; дјелатности Новог Зеланда и Океаније и њихову зависност од природних услова; –процењује значај природних ресурса и проблеме њихове одрживе експлоатације; –анализира савремене проблеме који прате Океанију, као што су			
---	--	--	--

пораст нивоа океана, климатске промјене, природне катастроф, економска зависност од туризма и природних ресурса; – анализира географски положај и просторни обухват Арктика и Антарктика; – анализира промјене леденог покривача и узроке и посљедице његовог топљења; – објашњава улогу Антарктика као највећег резервоара слатке воде на Земљи и његов значај за човјечанство; – упоређује Арктик и Антарктик у погледу биљног и животињског свијета, демографских карактеристика и природних ресурса; – анализира значај Арктика као новог пловно и трговачког правца између Европе, Азије и Сјеверне Америке; – развија критички став о значају очувања Антарктика у контексту одрживог развоја.			
---	--	--	--

Дидактичко-методичка упутства и препоруке

Један од основних циљева овог наставног програма географије је да ученици стекну разумијевање географских концепата као што су нпр. концепт простора, мјеста, регије, међусобних односа и интеракције или концепт животне средине. Ови концепти, као својеврсни алати, служе за развијање географског мишљења као и за развијање виших нивоа мишљења као што су критичко и креативно мишљење. На тај начин ученици уче како да објашњавају географске појаве и процесе и како да сагледавају и предвиђају њихов ток. Уче како да објасне економске, политичке и еколошке проблеме на различитим нивоима од глобалног до локалног и како да примијене стечено знање. Како би се постигло ово што смо навели, неопходно је активно учешће ученика у конструкцији знања. Неопходно је тежиште ставити на активне методе наставе и учења, а избјежавати репродукцију унапријед припремљеног знања, најчешће чињеничног. При том је неопходно да наставници владају репертоаром различитих научно-наставних метода, да их примјењују у различитим фазама наставе и да буду флексибилни и креативни у њиховом коришћењу.

Дакле, у складу са дефинисаним исходима у овом наставном програму, потребно је посебан значај дати концептуалном и процедуралном знању. Концептуално знање подразумијева познавање географских концепата, познавање општих начела, веза, система, структура и законитости у географији. Концептуалном знању је дат посебан значај у новом наставном програму јер оно чини основу за развој географског мишљења односно основу за развој виших нивоа когнитивних процеса (аналитичког, критичког и креативног мишљења). Код аналитичког мишљења ученици врше рашчлањивање географских информација, уочавање сличности и разлика, уочавају узроке и посљедице како би могли да доносе закључке. Код критичког мишљења ученици доносе закључке, формирају ставове, критички сагледавају постојеће стање географских феномена, појава и процеса, процјењују значај географских појава и процеса за човјека и за друштво. Тачније, ученици развијају критичко мишљење кроз способност учествовања у дебатама о значајним локалним, националним и глобалним питањима. На нивоу креативног мишљења ученик развија машту, креативно користи знање како би дошао до нових идеја и како би предлажио мјере и рјешења.

Процедурално знање обухвата познавање географских вјештина, техника и метода па је неопходно да ученик развије картографску писменост, способност посматрања, способност прикупљања података, њихове анализе и представљања, способност коришћења и примјене ГИС технологије, примјене графичких метода као што су разне врсте дијаграма, графикона, концептуалних мапа и сл.

Осим захтјева за стицање географских знања и вјештина, постављени су и захтјеви за стицање ставова и вриједности у настави географије као што је одржива будућност и одговорно активно грађанство. На тај начин ученици формирају позитивне ставове и вриједности кроз бављење важним географским питањима и проблемима на локалном, националном и глобалном нивоу. То су вриједности као што су развој еколошке свијести, одрживи развој, хуманост, солидарност, осјећај за правду, патриотизам, толеранција, очување културног диверзитета и друге вриједности.

У рубрици Активности су, у складу са наведеним захтјевима у постављеним исходима учења, предложене активне методе наставе и учења. Како би се омогућило активно учешће ученика и њихов активан однос према знању, акценат је стављен на истраживачки приступ у настави географије као и на проблемску наставу и учење. Посебно треба искористити то што географија као комплексна научно-наставна дисциплина обилује садржајима који се могу проблематизовати и критички сагледати.

Кроз истраживачки приступ ученици могу да примјењују методе сличне оним из научне дисциплине, како би разумјели научне концепте и процесе, те како би продрли у суштину саме научне дисциплине. На тај начин они схватају како знање настаје и развијају критички однос према њему. Овакав приступ омогућава ученицима да задовоље своју природну радозналост и истраживачки дух.. Из тог разлога, у рубрици Активности, предложене су методе као што су: картографски метод, метод упоређивања, метод системске анализе, ГИС као алат за просторну анализу, те графичке методе као што су дијаграми, графикони, концептуалне мапе, мапе ума и сл. Уколико могућности дозвољавају потребно је примјењивати метод теренског рада. За развој критичког мишљења предложене су методе дискусије и дебате.

Приликом избора наставне методе веома је значајно да се наставник определијели за одговарајућа наставна средства (у складу са могућностима), како би добио најефикаснију комбинацију наставних метода и наставних средстава. Облик рада којем се даје предност у савременој настави је групни облик рада. Примјеном групног облика рада ученици постају субјекти у настави, активнији су и више су заинтересовани за наставне садржаје, уче се тимском раду и бољој комуникацији и социјализацији.

Савремену наставу географије треба да прати и савремено конципиран уџбеник. Савремени уџбеник географије треба бити проблемски и истраживачки конципиран тако да помаже ученику у његовом развоју.